

Türkiye’de Otizmli Bireylerde Sosyal Öykü Uygulamalarına İlişkin Son Beş (2019-2024) Yılda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Sistematiik Derlemesi

Mehmet YİRÇİ

Özel Eğitim Öğretmeni, MEB, 0000-0002-5130-5416, mehtetyirci@hotmail.com

Fatih KOÇAK

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 0000-0002-0490-3616, fatihkocak77@gmail.com

Öz

Giriş: Bu araştırmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde (YÖKTEZ) son beş yıl içinde (2019-2024) yayımlanmış ve sosyal öykü kullanımını konu alan lisansüstü tezler incelenmiştir. Sosyal öykülerin kullanıldığı lisansüstü tezler bu araştırmada belli değişkenler açısından incelenmiş olup, çalışmada anahtar kelimeler (sosyal öyküler, social story, social stories) kullanılarak yürütülen tarama sonucunda veri tabanından 24 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Ancak betimsel analiz tekniği doğrultusunda bunların yalnızca 10 tanesi çalışmaya dahil edilerek değerlendirilmiştir.

Yöntem: Çalışma, otizm ve sosyal öykü konusuna odaklanan belirli kriterleri esas alarak yapılan bir sistematiik derleme niteliğindedir. Derlemede, sosyal öykülerin lisansüstü tezlerde hangi amaçlarla, hangi yöntemlerle ve hangi katılımcı gruplarıyla kullanıldığı gibi değişkenler ele alınmıştır.

Bulgular: Elde edilen bulgular, son beş yıl içerisinde Türkiye’de sosyal öykü müdahalesinin kullanıldığı lisansüstü tezlerin yayımlandığını, ancak sadece 2020 yılında yayın yapılmadığını göstermektedir. Lisansüstü tezlerin %20’sinin Anadolu Üniversitesi bünyesinde, geri kalanın ise farklı üniversitelerde gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Çoğunluk eğitsel müdahale türünde ve tek denekli araştırma yöntemlerinden yararlanan çalışmalar olup, katılımcıların %50’si Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerden oluşmaktadır. Bazı çalışmalar sosyal öykülerin etkililiğini doğrudan incelerken, diğer çalışmalar ise uyarlanmış yöntemlerin etkililiğini araştırmıştır.

Tartışma: 2019 yılı haricinde doktora tezine rastlanmaması, bu alanda daha fazla doktora araştırmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Sosyal öykülerin farklılaştırılarak kullanılması ya da diğer uygulamalarla karşılaştırılması tarzındaki çalışmalar kanıt temelli uygulamalara destek olabilir. 10 tezin tamamında yarı deneysel tek denekli araştırmaların farklı modellerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen araştırmaların %50’sinin katılımcılar arası çoklu yoklama modeli ile, %20’sinin davranışlar arası çoklu yoklama modeli ile ve %30’nun uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Tek denekli olarak desenlenen söz konusu araştırmalarda katılımcı sayıları 1’ile 4 arasında değişmektedir. Bu da otizmli bireylerin farklı düzeylerde ve çeşitli davranış özelliklerine sahip olması geniş katılımcı gruplarının oluşturulmasını sınırlamaktadır.

Sonuç: Otizmli bireyler ağırlıklı olmakla beraber zihin yetersizliğine sahip bireyler için de kullanıldığı görülen çalışmaların beceri öğretimi yanında iki farklı yöntemin karşılaştırıldığı ya da sosyal öykülerin niteliklerinin değiştirilerek kullanıldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, sosyal öykülerin beceri öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu ve gelecekte yapılacak araştırmalar için önemli ipuçları sunduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Lisansüstü tez, otizm, sistematiik derleme, sosyal beceri, sosyal öykü.

Systematic Review of Postgraduate Thesis on Social Story Practices in Individuals with Autism in the Last Five (2019-2024) Years in Türkiye

Mehmet YİRÇİ

Special Education Teacher, MEB, 0000-0002-5130-5416, mehmetyirci@hotmail.com

Fatih KOÇAK

Asst. Prof., Necmettin Erbakan University, 0000-0002-0490-3616, fatihkocak77@gmail.com

Abstract

Introduction: In this study, graduate theses published in the National Thesis Centre of the Council of Higher Education (YÖKTEZ) in the last five years (2019-2024) and dealing with the use of social stories were examined. The postgraduate theses using social stories were examined in terms of certain variables in this study, and 24 thesis studies were reached from the database as a result of the search conducted using keywords (social stories, social story, social stories). However, in line with the descriptive analysis technique, only 10 of them were included in the study and evaluated.

Method: The study is a systematic review based on certain criteria focusing on autism and social stories. In the review, variables such as for which purposes, with which methods and with which participant groups social stories were used in postgraduate theses were discussed.

Findings: The findings show that postgraduate theses using social story intervention have been published in Turkey in the last five years, but no publications were made in 2020. It was determined that 20% of the postgraduate theses were carried out within Anadolu University and the rest were carried out in different universities. Most of the studies were in the educational intervention type and used single-subject research methods, and 50% of the participants were individuals with autism spectrum disorder (ASD). While some studies directly examined the effectiveness of social stories, other studies investigated the effectiveness of adapted methods.

Discussion: Except for 2019, no doctoral thesis was found, indicating that there is a need for more doctoral research in this field. Studies such as differentiating the use of social stories or comparing them with other practices can support evidence-based practices. In all 10 theses, different models of quasi-experimental single-subject research were used. It is seen that 50% of the studies were conducted with multiple probes between participants model, 20% with multiple probes between behaviors model and 30% with adaptive alternating practices model. In these single-subject studies, the number of participants varied between 1 and 4. The fact that individuals with autism have different levels and various behavioral characteristics limits the formation of large participant groups.

Conclusion: In addition to teaching skills, there are also studies in which two different methods are compared, or social stories are used by changing the qualities of social stories, although these studies are predominantly used for individuals with autism but also for individuals with intellectual disabilities. The findings show that social stories are an effective method in teaching skills and provide important clues for future research.

Key words: Graduate thesis, autism, systematic review, social skills, social stories.

Giriş

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), erken çocukluk döneminde ortaya çıkan, sosyal iletişim ve etkileşim becerilerindeki sınırlılıklar ile tekrarlayıcı davranışlar, ilgi ve etkinlerin gözlemlendiği nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013). Hastalıkları Önleme ve Kontrol Merkezi (Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (2023), OSB görülme sıklığının geçen yıllara göre arttığını ve günümüzde her 36 çocuktan 1’inde saptandığını belirtmektedir. Bu bozukluğun ayırt edici özellikleri arasında yineleyici ve sınırlı davranış örüntüleri gösterilmektedir. Örneğin, stereotipik davranışlar, rutinlere aşırı bağlılık ve takıntılı ilgiler bu kapsamda değerlendirilebilir (Turhan, 2015). Öte yandan OSB tanısı almış çocuklarda sosyal etkileşim alanında gözlemlenen güçlükler ön plana çıkar. Bu yetersizlikler OSB’li olan çocuğun yaşına bağlı olarak farklı davranış sergilemeleriyle kendini gösterebilir, özellikle belirli dönemlerde daha belirgin hale gelebilir (Boyd & Shaw, 2010).

Bir uygulamanın kanıt temelli olup olmadığını Ulusal Otizm Merkezi (National Autism Center (NAC) geniş çaplı araştırma sonuçlarının güvenilirliklerinin karşılaştırılması sonucunda belirlemektedir. NAC 2014 yılında yapılan değerlendirmelerde otizm alanında kullanılan uygulamaları önce kanıt temelli uygulamalar ve araştırma desteğine ihtiyaç duyan uygulamalar olarak sınıflandırırken, 2015 yılında (a) kanıt temelli uygulamalar, (b) umut vadeden uygulamalar, (c) kanıt temelli olmayan uygulamalar ve (d) etkili olmayan uygulamalar olarak dört başlığa ayırmıştır. Öte yandan Otizm Spektrum Bozuklukları Ulusal Mesleki Gelişim Merkezi (The National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice (NCAEP) (2020), 972 araştırmayı inceleyerek uygulamaları (a) kanıt temelli uygulamalar ve (b) kanıtı az olan uygulamalar olarak iki kategoriye indirmiştir. NAC (2015)’e göre sosyal öyküler kanıt temelli uygulamalar arasında yer almaktadır.

Sosyal öyküler, otizmden etkilenmiş bireylerin çevreleri ile etkileşimleri esnasında karşılaşılabilecekleri durumları görsel destekler yardımıyla prova etmeleri ve karşılaştıkları durum karşısında nasıl davranmaları gerektiğini anlamalarını sağlayan kısa hikayelerdir (Karaaslan & Kutlu, 2010). Otizm spektrum bozukluğuna sahip olan bireyler için özel olarak yazılan sosyal öyküler, sosyal durumları açıklama, sosyal becerileri öğretme ve sosyal zorluklarla başa çıkma amaçları ve her çocuğun bireysel gereksinimlerine ve özelliklerine uygun şekilde yazılır (Çakmak, 2017). Sosyal öyküler, otizm tanılı bireylerin sosyal durumları daha iyi anlamalarını, yorumlamalarını ve bu durumlarla etkili bir şekilde başa çıkma amaçları sağlama amacıyla özel olarak tasarlanır (Gray, 1998).

Sosyal öykülerin yalnızca bireyin eğitmenleri tarafından değil günlük yaşamında yer alan ebeveynler, psikologlar, terapistler, akranları hatta kardeşleri tarafından da kullanılabilmesi bir avantaj olarak görülebilir. Bu durum edinilen becerilerin doğal çevreye genellenmesi açısından da bir kolaylık sağlamaktadır (Turhan, 2015). Öyküler 5N1K (5N kısmında “ne, neden, nasıl, nerede, ne zaman” soruları kapsamaktadır. 1K kısmında ise, “kim” sorusu yer almaktadır.) tekniği soruları üzerine kurgulanmalı ve bireyin eğitsel gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Genellikle bir dakika gibi kısa bir sürede okunabilecek kadar öz olması da önerilmektedir (Dixon vd., 2009).

Sosyal öykülerde dört farklı cümle türü kullanılır: Betimleyici cümleler, yansıtıcı cümleler, yönlendirici cümleler ve doğrulayıcı cümleler. Bununla birlikte Reynhout ve Cartes, (2011) kontrol cümlesi ve işbirlikçi cümle olmak üzere iki tür daha ekleyerek toplamda altı cümle türü önermektedir. Bu cümle türlerinden birincisi: *Betimleyici cümleler*; sosyal bir durum karşısında insanların genelde nasıl davrandığını ve sosyal davranışın oluşma nedenlerini tanımlayan ifadelerden oluşur (Karaaslan & Kutlu, 2010; Turhan, 2015). İkincisi: *Yönlendirici cümle*, bireye durum karşısında nasıl davranması gerektiği mesajını veren cümledir (Rowe, 1999). Üçüncüsü: *Yansıtıcı cümle*, bireyin aynı sosyal ortamda bulunan ve kendisinin değer verdiği kişilerin (örneğin anne, baba veya arkadaş) vereceği tepkileri içeren cümlelerdir (Gray & Grand, 1993). Dördüncüsü: *Kontrol cümlesi*, sosyal beceri yetersizliği ile karşı karşıya kalmış bir bireyin mevcut durum karşısında nasıl davranacağını ifade eden cümlelerdir. Beşincisi: *Doğrulayıcı cümle*, verilmek istenen mesajı öne çıkaran ve pekiştiren ifadelerden oluşan cümledir (Kırcaali-İftar, 2014). Altıncısı: *İşbirlikçi cümle*: aynı sosyal ortamda bulunan ve bireyin tanıdığı kişilerin bu durumda nasıl destek olabileceklerini ifade eden cümledir (Olçay-Gül, 2012). Sosyal öyküler bireyin öğrenme gereksinimleri dikkate alınarak yazılmalı ve 5-10 cümleyi geçmemelidir. Çünkü bu durum otizmlili bireyin hem motivasyonunu artıracak hem de anlamasını da kolaylaştıracaktır. Ayrıca sosyal öyküler bireyin ağzından, kolay okunabilir ve bireyin kelime dağarcığına uygun yazılmalıdır. Sosyal öykülerde olumlu ve cesaretlendirici cümleler kullanılması da son derece önemlidir. Sosyal öykü yazımı bittikten sonra verilmek istenen mesajı anımsatan ve

içeriğe uygun bir başlık konulması da önerilir (Spencer, vd., 2008). Sosyal öykünün sunumu esnasında uygun zaman ve ortam ayarlaması yapılmalı, dikkat çekici ipucu sunulduktan sonra öykü okunarak bireye aktarılmalıdır. Öykü tamamlandıktan sonra konu ile ilgili sorular sorularak bireyin içerikleri anlayıp anlamadığı kontrol edilmelidir. Bireyin doğru yanıtı pekiştirilmeli ve yönlendirilmeli, ancak yanlış yanıtın düzeltilmesi için tekrar sosyal öyküye dönülmelidir. Otizmlı bireylere sosyal beceri öğretiminde birçok yararı olduğu kabul edilen sosyal öykülerin bazı sınırlılıklara da sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Sosyal öykülerin genelde hafif düzey yetersizliklere sahip bireyler için kullanılması ve orta/ağır düzey yetersizliğe sahip bireylerde kullanılmaması bir sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal öykünün sunumunu gerçekleştiren uygulamacının doğru vurgu ve tonlama yapabilmesi ya da otizmlı bireyin dikkatini sürdürme ve okunanı anlama becerilerinin yeterliliği de bir sınırlılık olarak görülebilir (Olçay-Gül, 2013).

Literatür incelendiğinde sosyal öykülerin kullanıldığı pek çok çalışma bulunmaktadır. Kaya (2022) 10-15 yaş aralığında üç erkek, bir kız olmak üzere dört zihinsel yetersizliğe sahip çocuk ile gerçekleştirilen araştırmada sosyal öykü uygulamasının zihinsel yetersizliğe sahip bireylere beceri kazandırmadaki etkisi incelenmiştir. Olçay ve diğerleri (2022) sosyal öykülerin kanıta dayalı bir uygulama olup olmadığını belirlemek amacıyla bir meta analiz ve kapsamlı betimsel bir analiz çalışması yapmışlardır. Gökkaya Horzum (2021) zihinsel yetersizliğe sahip bireylere beceri öğretiminde sosyal öykünün etkililiğini araştırmış, Dablan ve Bağlama (2020) ülkemizde yapılmış ve otizmlı bireylerin eğitimlerinde sosyal öykülerin kullanıldığı yüksek lisans tezlerini incelemiştir. Çetrez Arıcan (2019) çalışmasında sosyal öykü ile karikatür sohbetleriyle öğretim uygulamasının etkililik ve verimlilikleri karşılaştırılmıştır. Dargut Güler (2019) mobil sosyal öykü haritaları yönteminin etkililiğini ele almış, Yapıcı (2019) kardeşler aracılığıyla sunulan sosyal öyküler yönteminin etkililiğini incelemiştir. Pektaş (2019) sosyal beceri öğretiminde müzikal etkinliklere dönüştürülmüş sosyal öykü uygulamalarının etkililiğini araştırmıştır. Aslantaş (2023) tarafından yapılan araştırmada OSB’den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinden gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerileri, elektrik ve yangın güvenliği öğretiminde sosyal öykünün etkililiği araştırılmıştır. Korkmaz Özdemir (2023) araştırmasında otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri kazandırmada kullanılan sosyal öykü uygulamaları ile kişinin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykü uygulamalarının etkililiğini karşılaştırmıştır. Samur (2023) çalışmasında otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kendileri tarafından okunan dijital sosyal öykülerin sosyal becerilerine etkisini araştırmıştır. Son olarak, Ulaşman (2024) dijitalleştirilerek sunulan sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin deprem güvenliği becerilerinden “Çök, Kapan, Tutun” tekniğini uygulayıp binayı güvenli bir şekilde tahliye etme becerisini kazanmalarında, bu becerileri farklı ortama genelleyeabilmelerinde ve becerilerin kalıcılığında etkili olup olmadığını incelemiştir.

Problem Durumu

Otizmlı bireyler ile ilgili birçok akademik çalışma yapılmasına rağmen kanıt temelli çalışmalar arasında yer alan sosyal öykülerin ülkemizde yeterince çalışmalarda yer almadığı gözlenmiştir. Dolayısıyla, ülkemizde ileride yapılacak sosyal öykü temelli çalışmaların kategorize edilerek temellendirilmesi gerekmektedir. Çünkü araştırmacılar otizmlı bireylerle yapacakları sosyal öykü çalışmalarının hangi tür davranış ve becerilerin kazandırılmasında kullanıldığı ve sosyal öykü çalışmalarının varyasyonları hakkında bir kaynağa ihtiyaç duyacaklardır. Buradan hareketle bu çalışma Türkiye’de son 5 yılda otizmlı bireylerle yapılmış sosyal öykü temelli çalışmaların sistematiik bir derlemesini yaparak belli başlıklar altında kategorize etmeyi ve ülkemizde bu konuda yapılacak akademik çalışmalar için genel bir perspektif sunmayı hedeflemiştir. Dolayısıyla çalışma ileride yapılacak sosyal öykü temelli çalışmalarda araştırmacılar için bir rehber niteliğinde olacaktır.

Çalışmanın Amacı

Sosyal öykülerin kanıt temelli uygulamalar olmasına karşın müdahale programlarında kullanımının sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal öyküler otizmden etkilenmiş bireyler için kanıta dayalı bir uygulama olarak bilinse de zihinsel yetersizliğe sahip bireylerle yapılan çalışmalarda umut vadeden çalışmalar arasında yer almaktadır (Yücesoy-Özkan vd., 2024). Bu nedenle çalışma ileride yapılacak araştırmalar için alana öneri olarak sunulabilir. Lisansüstü çalışmalar kanıta dayalı uygulamaların yaygınlaşması ve bu alanda yapılan bağımsız çalışmaların zaman zaman derlenerek yeni araştırmacılara yol göstermesi açısından önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada ülkemizde son beş yıl içerisinde yapılmış sosyal öykü ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2019-2024 yılları arasında sosyal öykünün kullanıldığı çalışmalar belli değişkenler açısından incelenmiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal öykülerin yer aldığı lisansüstü tezler yayımlandıkları yıl, üniversite ve anabilim dallarına göre nasıl dağılmıştır?
2. Sosyal öykülerin yer aldığı lisansüstü tezler amaçlarına göre nasıl dağılmıştır?
3. Sosyal öykülerin yer aldığı lisansüstü tezlerin yöntem, desen, katılımcılar ve katılımcı sayıları açısından dağılımları nasıldır?
4. Sosyal öykülerin yer aldığı lisansüstü tezlerin sonuçları açısından dağılımları nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, tarama süreci, dahil etme ve hariç tutma kriterleri, verilerin analizi ve araştırmada gözetilen etik ilkelere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

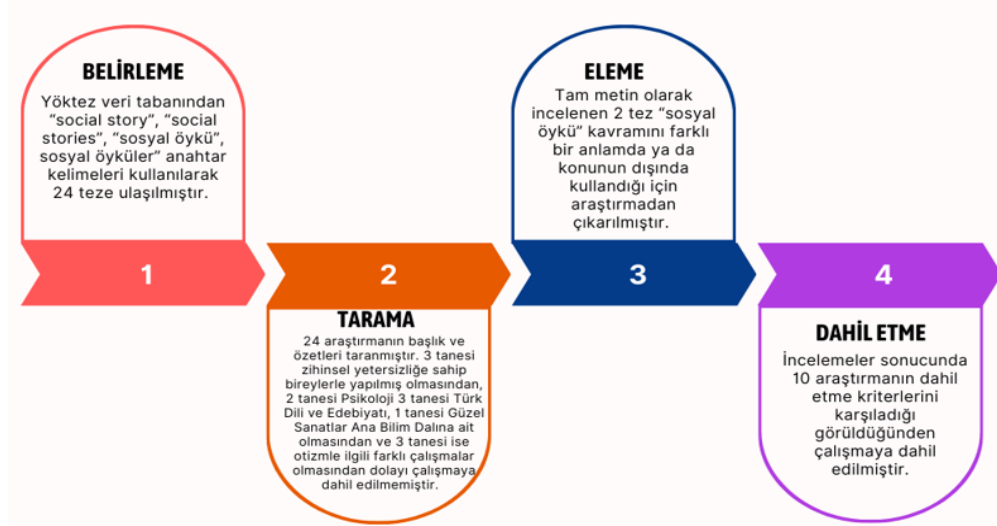
Bu çalışma, otizm alanında sosyal öykünün kullanımına yönelik belli kriterler doğrultusunda yürütülen bir sistematik derleme niteliğindedir. Sistematik derleme belirli bir konu veya araştırma sorusu etrafında yapılan o alanda yapılmış tüm araştırmalar derli toplu bir şekilde incelenerek, belirli kriterlere göre örneklem grubuna dahil edildiği veya çıkarılması kriterlerinin belirlenip bu kriterlere uyan çalışmaların derlendiği, çalışma bulgularının sentezlenme sürecini oluşturan bilimsel bir literatür tarama yöntemidir (Cevher, 2017; İrmak, 2023). Araştırmacılar, belirli kriterlere göre seçtikleri literatürü nesnel biçimde değerlendirir ve elde edilen verileri kapsamlı, güncel ve sistematik bir şekilde sunarlar. Sistematik derleme aşamaları: (1) Araştırma sorusunun tanımlanması, (2) alanyazın taraması, (3) dahil etme/çıkarma kriterlerinin belirlenmesi, (4) dahil etme/çıkarma kriterlerinin uygulanması, (5) derlemeye dahil edilen çalışmaların organize edilmesi, (6) verilerin toplanması, (7) verilerin analizi ve (8) sonuçların yorumlanması şeklindedir (Cevher, 2017).

Tarama Süreci

Araştırma kapsamında, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanı kullanılarak, 2019-2024 tarihleri arasında yayınlanmış lisansüstü tezler “sosyal öyküler” “social story” “social stories” anahtar kelimeleriyle taranmıştır. İncelenecek tezlerin “İzinli” statüde olmasına dikkat edilmiştir. Tarama sonucunda başlangıçta 24 tez tespit edilmiş, ancak bunlardan 3 tanesi zihinsel yetersizliğe sahip bireylerle yapılmış olmasından, 2 tanesi Psikoloji Ana Bilim Dalına ait olmasından, 3 tanesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalına ait olmasından, 1 tanesi Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalına ait olmasından, 2 tanesi ise sosyal öykünün farklı anlamda kullanılmasından ve 3 tanesi ise otizmle ilgili farklı çalışmalar olmasından dolayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu eleme işlemi sonrasında 10 tez tam metin olarak incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmaya dahil etme kriterleri; (a) Sosyal öykü kullanımının esas olması, (b) Yayınlanmış ve erişilebilir bir lisansüstü tez olması, (c) Tezin Türkçe ya da İngilizce olarak yayınlanması. Buna karşın, (a) “Sosyal öykü” kavramının farklı bir anlamda kullanılması, (b) Lisansüstü teze erişilememesi veya (c) Lisansüstü tezin Türkçe ya da İngilizce dışında yayınlanması dışlama kriterleri olarak belirlenmiştir. Bu kriterlere göre tam metin incelemesi yapılan 10 tezdten tamamı bu kriterlere uygun bulunduğu için çalışmaya dahil edilmiştir. Bu araştırma kapsamında veriler, PRISMA Bildirimi kontrol listesindeki (Page, vd., 2021) adımlar izlenerek toplanmıştır. Şekil 1’de lisansüstü tezlerin belirlenme aşamaları özetlenmektedir.

Şekil 1

Çalışmaların Belirlenme Aşamaları

Araştırmada Gözetilen Etik İlkeler

Bu araştırmada kullanılan çalışmaların dahil etme ve çıkarma kriterleri açık/net bir biçimde belirtilmiş, ayrıca lisansüstü tarama yapılırken kullanılan anahtar sözcükler belirtilmiştir. Verilerin analizi sırasında tezlerin ya da yazarlarının isimleri kodlanmış; veri güvenliği kodlayıcılar arası güvenilirlik alınarak sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Betimsel analiz kullanılarak analiz edilen veriler Yıldırım ve Şimşek’in (2016) belirttiği gibi kategorize edilerek özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Buradan hareketle araştırmacılar tarafından bir kodlama formu geliştirilmiştir. Kodlama formu aşağıdaki şekilde kategorilere ayrılmıştır: (a) yayımlanma tarihi, (b) üniversite, (c) düzeyi, (d) anabilim dalı, (e) amacı, (f) yöntemi ve deseni, (g) örneklem büyüklüğü, (h) örnekleme ve (ı) sonuçları.

Betimsel analizle elde edilen verilerin güvenilirliğini sağlamak için kodlayıcılar arası güvenilirlik alınmıştır. Bunun için Miles ve Huberman’ın [görüş birliği sayısı + (toplam görüş birliği sayısı + görüş ayrılığı sayısı) x 100] formülü kullanılmıştır. Miles ve Huberman (1994)’e göre birliğin en az %80 olması veri güvenirliliği açısından gereklidir. Bu araştırmada %98 düzeyinde bir uyum oranı yakalanmıştır. %2’lik durumda ise değerlendiriciler görüş ayrılıklarında uzlaşmaya varmışlardır.

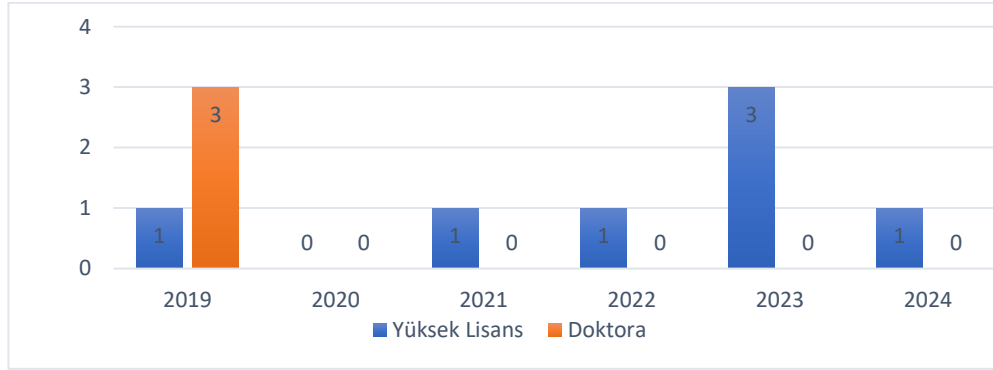
Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin amaçları içerik analizi yoluyla incelenmiştir. İçerik analizi, kendi içlerinde benzerlikleri olan verilerin belli tema ve alt temalarda toplayarak okuyucuların verileri daha kolay anlamalarını sağlamak için sistemli bir incelemedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2016). İncelenen tezlerin amaçları bu doğrultuda iki ana temada toplanmıştır. Bunlar: (a) eğitsel müdahale, (b) karşılaştırma. Burada da veri güvenliği açısından kodlayıcılar arası güvenilirliğe başvurulmuştur. Miles ve Huberman’ın (1994) formülünün kullanıldığı araştırmada %98 düzeyinde uyum ile karşılaşılmış olup diğer kısım için değerlendiriciler arasında görüş birliği sağlanmıştır. Son olarak araştırma verilerine ait frekans ve yüzde değerleri tablolar ile sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümünde analizi yapılan lisansüstü tezler yayımlandıkları yıllara, düzeylerine, üniversitelere, anabilim dallarına, amaçlarına, yöntemlerine, desenlerine, katılımcılarına, katılımcı sayılarına ve sonuçlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Şekil 2

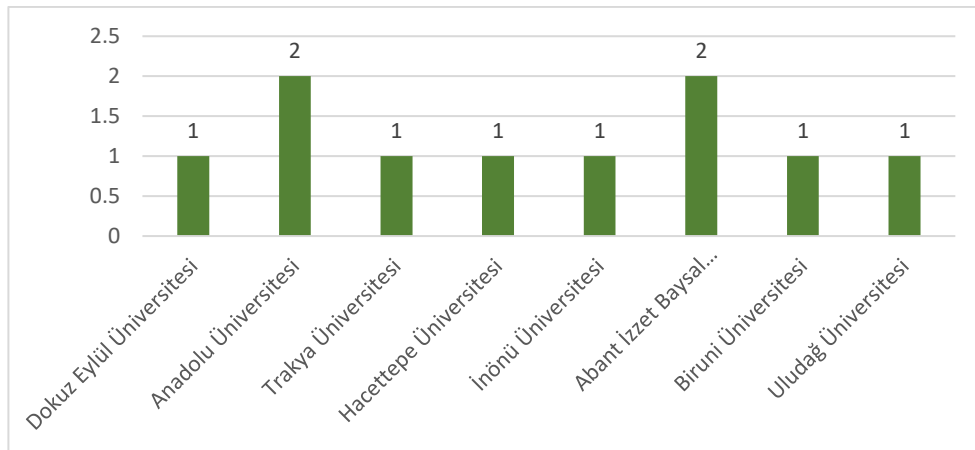
Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Düzeylerinin Dağılımı

Şekil 2’de Türkiye’de sosyal öykü müdahalesinin kullanıldığı lisansüstü tezler yıllara göre incelenmiş ve 2020 yılı haricinde son beş yıl içerisinde her yıl lisansüstü tezlerin yayımlandığı görülmüştür. Ancak 2019 yılı haricinde doktora düzeyinde tez yayınlanmadığı dikkat çekmektedir. 2019 ve 2023 yılları en fazla tezin yayımlandığı yıllardır. Ayrıca son beş yılda yayınlanan lisansüstü tezlerin %33,3’ü (n=3) doktora tezi olup %66,7’sinin (n=7) ise yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin yürütüldüğü üniversitelere ilişkin bilgiler Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3

Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Üniversitelere Göre Dağılımı

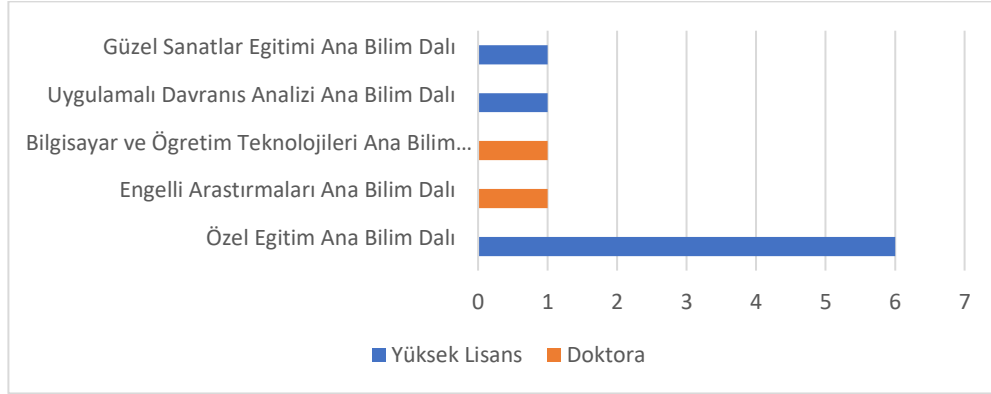

Şekil 3 incelendiğinde, lisansüstü tezlerin %20’sinin (n=2) Anadolu Üniversitesi’nde, %20’sinin (n=2) Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde %60’ının (n=6) Dokuz Eylül Üniversitesi’nde, Trakya Üniversitesi’nde,

Hacettepe Üniversitesi’nde, İnönü Üniversitesi’nde, Biruni Üniversitesi’nde ve Uludağ Üniversitesi’nde ise birer lisansüstü tez yürütüldüğü görülmektedir. Sosyal öykü uygulamasının kullanıldığı lisansüstü tezlerin yürütüldüğü anabilim dallarına göre dağılımı Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4

Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin %75’inin (n=6) Özel Eğitim Ana Bilim Dalı tarafından, yaklaşık %12’sinin (n=1) Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı tarafından, yaklaşık %12’sinin ise (n=1) Uygulamalı Davranış Analizi Ana Bilim Dalı tarafından yürütüldüğü, doktora tezlerinin ise %50’sinin (n=1) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Ana Bilim Dalı tarafından, %50’sinin ise (n=1) Engelli Araştırmaları Ana Bilim Dalı tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmaya konu olan sosyal öyküler ile yapılan lisansüstü tezlerin amaçlarına ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde, lisansüstü tezlerin amaçlarının iki ana amaç çerçevesinde toplandığı görülmektedir. Bu amaçlar; eğitsel müdahale ve karşılaştırmadır. Bu alanda yayımlanan tezlerin %80’ini (n=8) eğitsel müdahale, %20’si (n=2) karşılaştırma amacını taşımaktadır. Eğitsel müdahale temalı tezlerden 5’i güvenlik becerileri kazandırmaya, 2’si sosyal beceri kazandırmaya, 1’i ise bilişsel beceri kazandırmaya odaklanmıştır. Karşılaştırma temalı sosyal öykülerden biri sosyal öykü ve karikatür sohbetleri arasında kıyaslama yaparken diğeri ise uyarlanmış/değiştirilmiş sosyal öykülerin karşılaştırmasını amaçlamaktadır.

Tablo 1

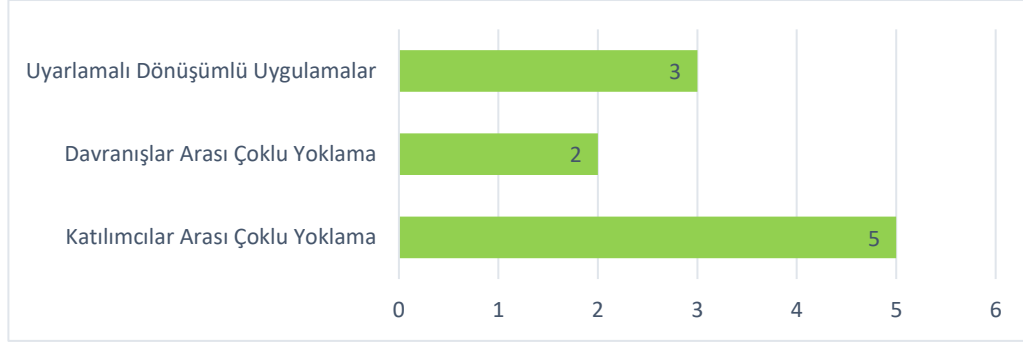
Lisansüstü Tezlerin Amaçları

Tema	n	%	Kod	n
Karşılaştırma	2	20	Sosyal öykü ve karikatür sohbetleri karşılaştırması	1
			Sosyal öykü karşılaştırması	1
Eğitsel Müdahale	8	80	Sosyal beceri kazandırma	2
			Bilişsel beceri kazandırma	1
			Güvenlik becerileri kazandırma	5

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5

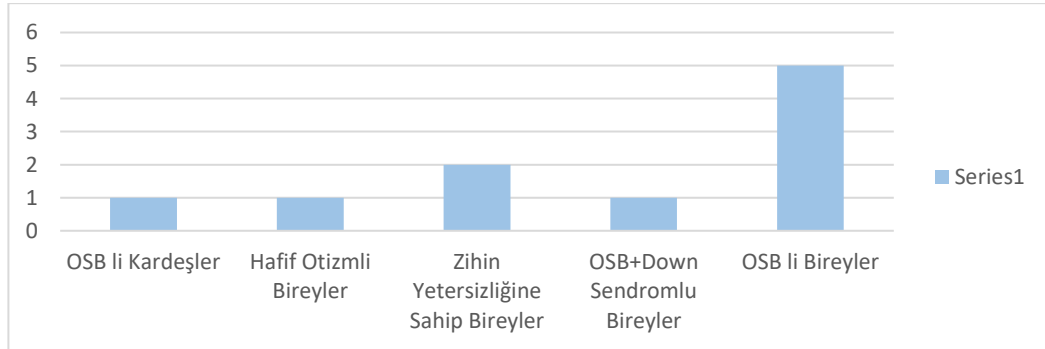
Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde, sosyal öykü alanında yürütülen lisansüstü tezlerin %50’sinin (n=5) tek denekli araştırma modellerinden yoklama evreli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli ile desenlendiği, %20’sinin (n=2) tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli ile gerçekleştirildiği, %33’ünde ise (n=3) uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanıldığı görülmektedir. Şekil 6’da lisansüstü tezlerin katılımcı gruplarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Şekil 6

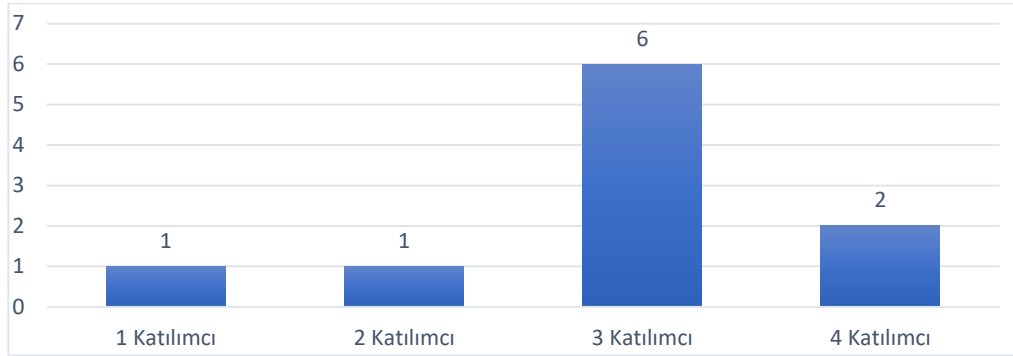
Lisansüstü Tezlerin Katılımcı Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde araştırmaların %50’sinin (n=5) otizm spektrum bozukluğuna sahip bireyler ile gerçekleştirildiği, %20’sinin zihin yetersizliğine sahip bireylerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Kalan %30’luk kısımda ise OSB’li kardeşler (%10 ve n=1), hafif otizmli bireyler (%10 ve n=1) ve OSB + Down sendromlu bireyler (%10 ve n=1) yer almıştır. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin katılımcı sayılarına ilişkin bulgular Şekil 7’de sunulmuştur.

Şekil 7

Lisansüstü Tezlerin Katılımcı Sayılarına Göre Dağılımı

Şekil 7 incelendiğinde, lisansüstü tezlerin %60’ında (n=6) üç katılımcı yer alırken %20’sinde (n=2) dört katılımcının olduğu, kalan %20’lik kısımda ise (toplam 2 tez, her biri n=1) birer katılımcının yer aldığı görülmektedir. İncelenen araştırmalarda toplam 29 katılımcı yer almıştır. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin sonuçlarına ilişkin bilgiler ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Lisansüstü Tezlerin Sonuçları

Sonuçlar	f
Sosyal öykü öğretimde etkilidir.	5
Sosyal öykü karikatür sohbetlerinden daha etkilidir.	1
Kişinin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykü uygulaması daha verimlidir.	1
Müzikal etkinliklere dönüştürülmüş sosyal öyküler istenilen düzeyde etkili değildir.	1
Animasyonlu anlatı destekli mobil sosyal öykü haritaları daha verimlidir.	1
Kardeşler tarafından sunulan sosyal öyküler uygulayıcılara katkı sağlayabilir.	1

Sosyal öykü uygulamasını gerek beceri kazandırmak gerekse diğer uygulamalarla karşılaştırmak amacıyla kullanan araştırmaların sonuçları incelendiğinde sosyal öykülerin eğitsel müdahale olarak kullanıldığı beş araştırmada etkili olduğu ortaya çıkarken bir araştırmada sosyal öykünün karikatür sohbetlerinden daha etkili olduğu, bir araştırmada kişinin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykülerin daha verimli sonuçlar sunduğu, bir araştırmada müzikal etkinliklere dönüştürülmüş sosyal öykülerin beklenen düzeyde etki oluşturmadığı, animasyonlu anlatı destekli mobil sosyal öykü haritalarının verimli olduğu, ancak kardeşler tarafından sunulan sosyal öykülerin çok büyük farklar yaratmamasına rağmen uygulayıcılara katkı sağlayabileceği sonucuna varılmıştır.

Tartışma

Bu çalışmada, Türkiye’de 2019-2024 yılları arasında yayımlanmış sosyal öykülerin kullanıldığı lisansüstü çalışmalar belli değişkenler açısından analiz edilmiştir.

Çalışmadaki ilk araştırma sorusu bağlamında, sosyal öykülerin kullanıldığı tezlere ilişkin YÖKTEZ veri tabanı kullanılarak ulaşılabilen tezlerin yıllara göre dağılımına bakılmış ve hem doktora hem de yüksek lisans tezi sayısının 2019 yılında yoğun olduğu, ancak sonraki yıllarda bu dağılım bozularak sadece yüksek lisans düzeyinde tezlerin yapıldığı görülmüştür. Dolayısıyla son yıllarda bu konuda doktora tezine rastlanmamıştır. Ayrıca 8 farklı

üniversiteye ait tezler incelendiğinde Anadolu Üniversitesi (n=2) ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi (n=2) bu konuda diğerlerine göre daha yoğun çalışmalar yürütmüştür. Daub ve Huber (2020) farklı demografik ve kültürel yapılarla yapılacak sosyal öykü çalışmalarının yöntemin yaygınlığı ve genellenebilirliği açısından önemini vurgulamıştır.

Tezlerin ana bilim dalı incelendiğinde, 6 yüksek lisans tezi ile en fazla çalışmanın Özel Eğitim Anabilim dalı tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Bunun yanında Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) Anabilim Dalı, Bilgisayar ve Teknolojileri Anabilim Dalı ve Engelli Araştırmalar Anabilim Dalı gibi farklı ana bilim dalları tarafından hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde çalışmalar yapılmış olması, sosyal öykülerin kullanıldığı uygulamalarının dikkat çektiğini ve verimliliğinin çeşitli disiplinlerde denenerek ortaya konulduğunu söylemek mümkün olabilir.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu bağlamında tezlerin amaçları incelenmiş ve iki kategoride toplanmıştır: Eğitsel müdahale ve karşılaştırma. Araştırma kapsamında 8 çalışma doğrudan bir eğitsel müdahaleyi amaçlamış, bunlardan ikisi hedeflenen sosyal becerilerin öğretimine (Akgün-Giray, 2015; Balçık, 2010; Dargut Güler, 2019; Pektaş, 2019; Türker, 2018; Yapıcı, 2019), beşi güvenlik becerilerinin kazandırılmasına (Akçayır, 2018; Aslantaş, 2023; Kaya, 2022) ve biri aileye sosyal öykü uygulama becerileri kazandırılmasına (Acar, 2015; Olçay-Gül, 2012) odaklanmıştır. Öte yandan iki tezde, sosyal öykü farklı yöntemlerle karşılaştırılmıştır: Biri sosyal öykü ve karikatür sohbetlerini (Çetrez-Arıcın, 2019) karşılaştırılırken, diğerinde sosyal öykü ile çocuğun resminin kullanıldığı sosyal öykünün (Korkmazer-Özdemir, 2023) karşılaştırılması yapılmıştır.

Bu araştırmanın bulgularına paralel olarak, Dablan ve Bağlama’ da (2020) sosyal öykülerin sosyal beceri kazandırmadaki etkililiği incelenmiş olup ortaya çıkan olumlu sonuçlar otizmlı bireylerin bağımsız yaşam becerilerine sahip olması ve çevreleri ile daha sağlıklı etkileşim içerisinde bulunmaları için daha çok araştırma yapılmasının gerekliliğini de ortaya koymuştur. İki farklı uygulama arasında karşılaştırma yapan çalışmalardan (Korkmazer-Özdemir, 2023), sosyal öykü ve bireylerinin kendi resimlerinin kullanıldığı sosyal öykünün karşılaştırmasını yapılmıştır. Bu da hem içerik hem de sunumu açısından çeşitlendirilebilen sosyal öykü uygulamalarına daha fazla ihtiyaç duyulacağını göstermektedir.

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu bağlamında incelenen 10 tezin tamamında yarı deneysel tek denekli araştırmaların farklı modellerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen araştırmaların %50’sinin katılımcılar arası çoklu yoklama modeli ile, %20’sinin davranışlar arası çoklu yoklama modeli ile ve %30’nun uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Tek denekli desenle yürütülen söz konusu araştırmalarda katılımcı sayıları 1 ile 4 arasında değişmektedir. Bu da otizmlı bireylerin her birinin farklı düzeyde ve çeşitlilikte davranış özelliklerine sahip olmasından dolayı geniş ve homojen bir örneklem grubunun oluşturulmasını güçleştirmektedir. Deneysel araştırmalar arasında yer alan tek denekli araştırmalar, kendi içinde yinelenen ölçümlerle değerlendirildiği bir modeldir ve yansız (random) katılımcı belirlenmesi mümkün olmadığından yarı deneysel araştırmalar olarak kabul edilir (Gast, 2010; Kırcaali-İftar ve Odluyurt, 2012; Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2006). Katılımcı sayıları konusunda yürütülen tartışmalara Kazdin (2010), tek denekli araştırmalardaki bireysel farklılıkların ve müdahale süreçlerinin daha detaylı incelemelere olanak tanıdığını söyleyerek bunun otizmden etkilenmiş bireylerle yapılan çalışmalar için kullanışlı olduğunu ileri sürerek katılmıştır. Çalışma kapsamındaki tezlerden 5 çalışmada (%50) OSB olan bireyler, iki çalışmada (%20) zihin yetersizliği olan bireyler, bir çalışmada (%10) hafif otizmlı olan bireyler ve bir çalışmada (%10) hem OSB hem de Down sendromu olan bireyler ve bir çalışmada (%10) OSB’ li kardeşler katılımcı olarak yer almışlardır.

Çalışmanın son araştırma sorusu kapsamında lisansüstü tezlerin sonuçları incelendiğinde, on çalışmada aslında sosyal öykü kullanımının etkili olduğu ortaya konulmaktadır. Yalnız farklılaştırılmış sosyal öykü uygulamalarının eğitsel müdahalelerdeki etkililiğine dair yeni araştırmalara gereksinim duyulduğu da vurgulanmalıdır. İncelenen çalışmalar içerisinde sosyal öyküler farklı uygulamalarla karşılaştırılırken bir çalışmada kişinin kendi resmi kullanılmış, bir çalışmada sosyal öyküler müzikal etkinliklere dönüştürülmüş, başka bir çalışmada sosyal öyküler animasyonlu anlatı destekli mobil uygulamalar yoluyla verilmiş, başka bir çalışmada ise sosyal öyküler kardeşler yoluyla sunulmuştur. Bunlar içerisinde müzikal etkinliklere dönüştürülen sosyal öykülerin çok belirgin bir fark yaratmadığı, ancak kişinin kendi resminin kullanıldığı çocuğun çevresine dair öğelerin yer aldığı sosyal öykülerin daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak sosyal öykü uyarlamalarının yeni çalışmalara ihtiyaç duyduğu da göz ardı edilmemelidir. Sosyal öykülerin yazımı, görselleştirilmesi, sunumu

ve silikleştirilmesi konusunda eğitimcilere uygulayıcı eğitimleri ve kurslar düzenlenebilir, hatta sosyal öykülerin hem sınıf ortamında kullanımı ile ilgili öğretmenlere, ev ortamında kullanımı ile ilgili de ebeveynlere eğitimler verilebilir. Böylece sosyal öykü uyarlamalarının kalıcılık ve genellenebilirlik boyutu hakkında daha fazla veri elde edilebilir. Sosyal öykü uyarlamaları bu konuda yapılacak gelecek çalışmalar için yol gösterici olacaktır.

Öneriler

1. Kanıt temelli uygulamaların her bölgeden üniversitelerce teşvik edilmesi ve lisansüstü öğrencilerin de bu uygulamalar konusunda deneyim kazanması önerilebilir.
2. Bu tür çalışmalar farklı ana bilim dalları tarafından kullanılan sosyal öykülerin uygulama biçimleri ve ortaya koyduğu sonuçlar bakımından literatüre katkı sağlayabilir.
3. Sosyal öykülerin uygulanma biçimi ve uygulama içeriğindeki farklılaştırma/modelleme uygulamaları sosyal öykü temelli yapılacak çalışmaların çeşitliliğine katkı sağlayabilir.
4. Otizm, Down ve zihin yetersizliği olan bireylerle yapılan sosyal öykü temelli çalışmalara ilaveten diğer engel türlerine sahip ve kaynaştırma/bütünleştirme kapsamındaki bireylerin katılımcı olarak kullanıldığı farklı çalışmalar da yapılabilir.
5. Sosyal öykü temelli çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara, hatta ailelere yönelik sosyal öykü uygulamalarının esaslarının anlatıldığı kurs ve seminerler düzenlenebilir.

Sonuç

Sonuç olarak bu araştırma farklı dezavantajlı ya da özel gereksinimli bireylere sosyal beceri, hatta davranış edinimi konusunda etkili olduğunu gösteren son beş yılda yapılmış bilimsel çalışmaları derlemeyi amaçlamıştır. Hem sosyal öykülerin kullanım alanları hem de farklı katılımcı profillerine yönelik planlanacak çalışmalar konusunda araştırma yapma ihtiyacı hissedilen araştırmacılar için bir kaynak olması açısından önemlidir. Bu anlamda çalışmanın ulusal literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ancak sosyal öykü uygulamaları konusunda son beş yılda yapılan lisansüstü çalışmaların sayısının az olması araştırmanın sınırlılığıdır. Dolayısıyla bu konuda yapılacak yeni bir çalışmanın uluslararası literatürden beslenmesi bu sınırlılığı ortadan kaldırabilir. Ayrıca araştırmaya dahil edilen tezlere ilişkin geçerlik ve güvenirlik bilgileri ve uygulama süreleri hakkında bulguların sunulmaması da araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bu anlamda yapılacak gelecek çalışmalarda sosyal öykü uygulamalarının kalıcılık ve genellenebilirlik konusundaki bulgularına yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Acar, Ç. (2015). *Otizmlili çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde anneler tarafından hazırlanarak sunulan sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması*. (Tez Numarası: 394742). [Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akçayır, İ. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri öğretimi üzerinde multimedya tabanlı sosyal öykü yönteminin etkililiği* (Tez Numarası: 524671). [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akgün-Giray, D. (2015). *Öğretmen adaylarıncı hazırlanan ve sunulan sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerileri edinmeleri üzerindeki etkisi* (Tez Numarası: 407798) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- APA (2013, 917). *Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders DSM-5(Fifty)*. American Psychiatry Association.isbn: 0890425574.
- Aslantaş, H. U. (2023). *Otizm spektrum bozukluğundan etkilenen öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiği* (Tez Numarası: 831994) [Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Balçık, B. (2010). *Otizmlili bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykülerin etkisinin incelenmesi* (263440) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi].
- Boyd, B. A. & Shaw, E. (2010). Autism in the classroom: A group of students changing in population and presentation. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 54(4), 211–219. doi:10.1080/10459881003744552.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2023). Data & statistics on autism spectrum disorder. <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>.
- Cevher, A.Y. (2017). *Öğrenme stilleri konusunda yapılmış akademik çalışmaların incelenmesi: Sistematiik derleme* (463099) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Çetrez-Arıcan, G. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve karikatür sohbetleriyle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması* (Tez Numarası: 545681) [Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dargut Güler, T. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların bilişsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesinde mobil sosyal öykü haritaları kullanımı* (538494) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Daub, A., & Huber, T. (2020). Effectiveness of social stories on social skills for elementary-aged students with Autism: A literature review. *International Journal of Education*, 12(4), 13-37. <https://doi.org/10.5296/ije.v12i4.17759>.
- Dixson, D. R., Tarbox, J., & Najdowski, A. (2009). Social skills in Autism Spectrum Disorders. İçinde Matson, J.C. (Ed.), *Social behavior and skills in children* (ss. 117-140). Springer.
- Gast, D. L. (2010). *Single subject research methodology in behavioral sciences*. New York, NY: Routledge. 488 pages. Paperback. ISBN 978–0-8058–6277–5.
- Gökkaya-Horzum, İ. (2021). *Zihinsel yetersiziği olan bireylere emniyet kemeri takarak güvenli seyahat etme becerisinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiği* (Tez Numarası: 696227) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gray, C. A. (1998). *Social stories and comic strip conversation with student with asperger syndrome and high-functioning autism*. İçinde E. Schopler, G. B. Mesibov, & L. J. Kunce (Eds.), *Asperger syndrome or high-functioning autism* (ss. 167-198). Plenum Press.
- Gray, C. A., & Garand, J. D. (1993). Social stories: Improving responses of students with autism with accurate social information. *Focus On Autistic Behavior*, 8(1), 1-10. <https://doi.org/10.1177/108835769300800101>.

- Gökkaya-Horzum, İ. (2021). *Zihinsel yetersizliğı olan bireylere emniyet kemeri takarak güvenli seyahat etme becerisinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiğı* (696227) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi].
- Irmak, Ş. (2023). *Stem eğitiminin etkisinin sistematiik derleme, veri madenciliğı ve metaanaliz yoluyla incelenmesi* (269) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Karaaslan, Ö. ve Kutlu, M. (2010). Otizm spektrum bozukluğı olan bireylerde sosyal öykü kullanımı: Alanyazın taraması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 1- 17.
- Kaya, N. H. (2022). *Zihinsel yetersizliğı olan bireylere çevrimiçi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiğı* (Tez Numarası: 723860). [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kırcaali-İftar, G., ve Odluyurt, S. (2012). *Otizm spektrum bozukluğı olan bireylere iletişim becerilerinin kazandırılması*. (Ed.), E. Tekin-İftar. *Otizm spektrum bozukluğı olan çocuklar ve eğitimleri*, Vize Yayıncılık, (329-367).
- Kırcaali-İftar, G. (2014). Otizm spektrum bozukluğına genel bakış. (Editör: Elif Tekin-İftar). *Otizm spektrum bozukluğı olan çocuklar ve eğitimleri*. Vize Yayıncılık, (17-44).
- Korkmazer-Özdemir, E. (2023). *Otizm spektrum bozukluğı olan bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve bireylerin kendi fotoğraflarının kullanıldığı sosyal öykü uygulamalarının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması* (Tez Numarası: 793945) [Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed). Sage.
- National Autism Center [NAC]. (2015). *Findings and conclusions: National standards project, phase 2*. <https://nationalautismcenter.org/national-standards/phase-2-2015/>.
- National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice [NCAEP]. (2020). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with Autism Spectrum Disorder. <https://ncaep.fpg.unc.edu/sites/ncaep.fpg.unc.edu/files/imce/documents/EBP%20Report%202020.pdf>.
- Olçay, S., Kıyak, Ü. E., ve Toper, Ö. (2022). Is Social story an evidence-based practice? A meta-analysis and comprehensive descriptive analysis study. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 431-458. <https://doi.org/10.21565/oelegitimdergisi.766765>.
- Olçay-Gül, S. (2012). *Ailelerce sunulan sosyal öykülerin otistik spektrum bozukluğı olan ergenlerin sosyal becerilerine etkileri* (Tez Numarası: 315456) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Olçay-Gül, S. (2013). *Ailelerce sunulan sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğı olan ergenlerin sosyal becerilerine etkileri*. Eğitim Kitap.
- Page, M. J., and others. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* (Clinical research ed.), 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>.
- Pektaş, S. (2019). *Müzikal etkinliklere dönüştürülmüş sosyal öykü uygulamalarının gelişimsel yetersizliğı olan çocuklara sosyal beceri öğretiminde etkililiğı* (547000) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi].
- Reynhout, G., & Carter, M. (2008). A pilot study to determine the efficacy of a Social Story™ Intervention for a child with autistic disorder, intellectual disability and limited language skills. *Australasian Journal of Special Education*, 32(2), 161-175. <https://doi.org/10.1017/S1030011200025823>.
- Rowe, C. (1999). Do social stories benefit children with autism in mainstream primary schools? *Special Education Forward Trends*, 26(1), 12-14.

- Samur, T. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların kendileri tarafından okunan dijital sosyal öykülerin sosyal becerilerine etkisi. (Tez Numarası: 856995). [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Spencer, V., Simpson, C. G., & Lynch, S. A. (2008). Using social stories to increase positive behaviors for children with autism spectrum disorders. *Intervention in School and Clinic*, 44, 58-61. <https://eric.ed.gov/?id=EJ806362>.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayınevi, İstanbul.
- Tekin-İftar, E., ve Kırcalı-İftar, G. (2006) *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri (3. Baskı) [Errorless teaching methods in special education (3rd Ed.)]*. Ankara: Nobel.
- Turhan, C. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklara sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve video model uygulamalarının etkililik ve verimlilikleri* (20489) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi].
- Türker, O. (2018). *Genel eğitim sınıfında eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesinde dijital illüstrasyonların etkililiği* (Tez Numarası: 501653) [Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ulaşman, S. (2024). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere deprem güvenliği becerilerinin öğretiminde dijitalleştirilerek sunulan sosyal öykülerin etkililiği*. (Tez Numarası: 905891). [Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yapıcı, Y. G. (2019). *Kardeşler aracılığıyla sunulan sosyal öyküler: Bir koçluk uygulaması örneği* (Tez Numarası: 624854) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yücesoy-Özkan, Ş., Mart, S., Altun, D. E., Öncül, N., Genç-Tosun, D., Karaaslan, M., Gönüldaş, H., Aybek, E. C., & Çaę, M. (2024). *Zihin yetersizliği olan çocuklar ve gençler için kanıta dayalı uygulamalar*. https://idep.esogu.edu.tr/Storage/idep/Uploads/IDEP_KDU_RAPOR_2024.pdf.